

Τα γραμματόσημα της Μοσχόπολης

Γράφει ο: Δημήτριος Περδίκης

Η Μοσχόπολη βρίσκεται ΒΔ της Κορυτσάς στη Βόρειο Ήπειρο. Υπήρξε μεγάλο μορφωτικό και οικονομικό κέντρο του ελληνισμού, ιδιαίτερα δε του βλαχόφωνου. Τον 18^ο αιώνα την βρίσκουμε στο αποκορύφωμα της ανάπτυξής της. Το 1720 ιδρύεται εκεί το δεύτερο στη Βαλκανική τυπογραφείο, μετά από αυτό της Κωνσταντινούπολης. Το 1730 λειτουργεί το «Ελληνικό Φροντιστήριο», το οποίο το 1744 αναβαθμίζεται σε «Νέα Ακαδημία». Πλήθος είναι οι πνευματικές μορφές του ελληνισμού που εμφάνισε η Μοσχόπολη. Τεράστια και η εμπορική άνθηση κι ο πλούτος. Καραβάνια με Μοσχοπολίτες εμπόρους ξεκινούσαν και μετέφεραν εμπορεύματα στις παραδουνάβιες περιοχές, στη Μολδαβία, στην Οδησό, στη Βιέννη. Πολλοί εγκαταστάθηκαν εκεί, διέπρεψαν και απέκτησαν τεράστιες περιουσίες. Πολλοί και οι εθνικοί ευεργέτες, που άφησαν περιουσίες για να γίνουν έργα κοινής ωφελείας. Πρώτη έδινε το παρών η Μοσχόπολη και στους εθνικούς αγώνες. Αυτό το πλήρωσε πολύ ακριβά. Το 1769 για τη συμμετοχή της στην εξέγερση των Ορλωφικών καταστράφηκε από στίφη Τουρκαλβανών. Το 1788 υπέστη τη δεύτερη καταστροφή από τα στρατεύματα του Αλή Πασά. Η καταστροφή της το 1916 ήταν η τελευταία και σχεδόν τελειωτική.

Στις 14 Δεκεμβρίου 1912 η Μοσχόπολη απελευθερώνεται από τον τουρκικό ζυγό κατά τους Βαλκανικούς πολέμους. Όμως οι μεγάλες δυνάμεις της εποχής πιέζουν την ελληνική κυβέρνηση να αποχωρήσει από το βορειότερο τμήμα της Ηπείρου το οποίο σχεδιάζουν να αποδώσουν στο νέο κράτος που δημιουργείται, στην Αλβανία. Έτσι τον Φεβρουάριο του 1914 οι ελληνικές αρχές και ο στρατός αποχωρούν.

Οι Βορειοηπειρώτες, όμως, δεν μπορούν να ανεχθούν μόνο μια τόσο μικρή γεύση ελευθερίας. Επαναστατούν κηρύσσουν την αυτονομία τους και απωθούν τους νέους κατακτητές σε όλα τα μέτωπα.

Η Μοσχόπολη απελευθερώνεται πάλι, από τον αυτονομιακό στρατό και από Κρήτες εθελοντές με επικεφαλής τον Κρητικό οπλαρχηγό Παύλο Γύπαρη στις 24 Ιουνίου 1914. Πολιτικός και στρατιωτικός διοικητής αναλαμβάνει ο Παύλος Γύπαρης και τη φύλαξη της πόλης οι άντρες του. Στα υψώματα βόρεια της Μοσχόπολης караδοκεί ο Αλβανός οπλαρχηγός Σαλί Μπούτκα με τους άνδρες του.

Σε λίγο καιρό τίθεται σε κυκλοφορία από το ταχυδρομείο της Μοσχόπολης μία σειρά 15 γραμματοσήμων, αξιών 1 λεπτού μέχρι 25 δραχμών, συνολικής ονομαστικής αξίας 47.66 δραχμών, ποσό μεγάλο για την εποχή αυτή. Φέρουν επιγραφή ΗΠΕΙΡΟΣ και αξίες σε λεπτά και δραχμές. Οι αξίες 1 λεπτού ως 50 λεπτά, σε εννέα γραμματόσημα εικονίζουν τον δικέφαλο αετό του Βυζαντίου (και της Ηπείρου) σε διάφορα χρώματα. Οι αξίες 1 δραχμής ως 25 δραχμές, σε 6 συνολικά, είναι δίχρωμα με κεντρική απεικόνιση αρχαίων νομισμάτων του

βασιλέα της Ηπείρου Πύρρου που κυκλοφόρησαν στην Μεγάλη Ελλάδα (Κάτω Ιταλία και Σικελία) κατά την εκεί εκστρατεία του.

Τα γραμματόσημα αυτά, σύμφωνα με πληροφορίες, τυπώθηκαν στην Αμιένη της Γαλλίας με τη χαλκογραφική μέθοδο (grave) σε φύλλα των 25 τεμαχίων. Σύμφωνα με ενδείξεις τα γραμματόσημα αυτά πρέπει να είναι ιδέα εμπόρου γραμματοσήμων της Αθήνας εκ Κρήτης και γνώριμου τόσο του Ελευθέριου Βενιζέλου όσο και του Παύλου Γύπαρη. Την υλοποίηση της κατασκευής ανέλαβε έμπορος γραμματοσήμων με έδρα το Παρίσι. Τα γραμματόσημα φθάσανε στην Αθήνα, το ίδιο και ο εκ Παρισίων συνεργάτης (ίσως τα έφερε μαζί του). Οι δύο μαζί αναχώρησαν για τη Μοσχόπολη, όπου παρέδωσαν τα γραμματόσημα στον Παύλο Γύπαρη και αυτός με την σειρά του τα παρέδωσε στον Θεοφάνη Γεωργιάδη, διευθυντή των Τηλεφώνων (Τ.Τ.Τ., Τηλεφωνείο, Τηλεγραφείο, Ταχυδρομείο). Ο Θ. Γεωργιάδης άρχισε αμέσως την διάθεση των γραμματοσήμων στο κοινό, αλλά και με επιστολές του διέθετε τα γραμματόσημα σε αγοραστές στο εξωτερικό.

Τα γραμματόσημα αυτά ετοιμάστηκαν από τον Μάιο του 1914, όταν η Μοσχόπολη ήταν σε αλβανικά χέρια. Η επιγραφή «Ηπειρος» δείχνει πως πρόθεση ήταν να κυκλοφορήσουν κάπου στην Ήπειρο. Ούτε καν ο Γύπαρης δεν μπορούσε να ξέρει αν θα έφθαναν στη Μοσχόπολη ή κάπου αλλού.

Ποιος ήταν άραγε ο σκοπός των εμπλεκομένων εμπόρων; Το οικονομικό όφελος; Μάλλον! Να βοηθήσουν τον αγώνα του Παύλου Γύπαρη προσφέροντάς του τα γραμματόσημα σαν μέσο οικονομικής στήριξης; Μάλλον και αυτό! Ήσαν όλα αυτά κάτω από την σύμφωνη γνώμη του Ελευθέριου Βενιζέλου; Όταν ο Βενιζέλος το 1905, ως αρχηγός των επαναστατών

Θερίσου έστειλε γραμματόσημα της Θερίσου στο «Κρητικό Λόμπυ» των Αθηνών με την παράκληση να τα δώσουν στον Άγγλο δημοσιογράφο (δηλαδή στον James David Bourchier) τι είχε κάνει; Γνώριζε τη δύναμη του γραμματοσήμου σαν μέσο διατρέφωσης και τεκμηρίωσης εθνικών στόχων αλλά και σημαντικό μέσο χρηματοδότησης των αντίστοιχων εγχειρημάτων.

Προσωπικά δεν βλέπω γιατί θα πρέπει κάποιος να μιλούν για κερδοσκοπική και ανεπίσημη έκδοση, εφόσον σε όλο τον κόσμο τότε και τώρα, υπάρχουν πλήθος παρομοίων εκδόσεων χωρίς αντίστοιχους χαρακτηρισμούς.

Στα τέλη Οκτωβρίου 1914 ο ελληνικός στρατός καταλαμβάνει πάλι την Βόρειο Ήπειρο. Η κυβέρνηση της Αυτόνομης Βορείου Ηπείρου παραδίδει την εξουσία στις ελληνικές αρχές. Αυτό έγινε με άδεια της Αγγλίας και της Γαλλίας.

Ο Α΄ παγκόσμιος πόλεμος είχε ήδη ξεκινήσει και η γεωπολιτική κατάσταση είχε αλλάξει ριζικά. Η Αντάντ ήθελε να προσεταιριστεί την Ελλάδα στον πόλεμο, αλλά και να υπάρξει ασφάλεια στα μετόπισθεν του μακεδονικού μετώπου.

Ο Παύλος Γύπαρης παραμένει στη θέση του, τα δε γραμματόσημα με διαταγή του στρατιωτικού διοικητή Ηπείρου Γ. Βάρδα επισημάνθηκαν με ΕΛΛ. ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΜΟΣΧΟΠΟΛΙΣ, ώστε να μπορούν να κυκλοφορούν και με την ελληνική διοίκηση. Επισημάνθηκαν οι 13 πρώτες αξίες της σειράς, χωρίς δηλαδή το 10δρ. και το 25δρ.

Στη συνέχεια η Ελλάδα προχώρησε στην ενσωμάτωση της Βορείου Ηπείρου στην ελληνική επικράτεια. Εκλέχθηκαν Βορειοηπειρώτες βουλευτές, που κατέλαβαν τα έδρανα της ελληνικής βουλής και η Βόρειος Ήπειρος χωρίστηκε σε δυο νομούς Αργυροκάστρου και Κορυτσάς και αποτέλεσε τμήμα του Ελληνικού Βασιλείου.

Αυτό κράτησε πολύ λίγο. Σε λίγους μήνες ο εθνικός διχασμός πήρε μεγάλες διαστάσεις και η σύγχυση και η ακυβερνησία κυριάρχησαν. Σε αυτή τη διαμορφωμένη κατάσταση ιταλικός στρατός κατέλαβε την περιοχή του Αργυροκάστρου και γαλλικός στρατός την περιοχή της Κορυτσάς, όπου δημιουργήθηκε η καλούμενη «Γαλλική Δημοκρατία της Κορυτσάς».

Οι ελληνικές αρχές χωρίς να πιεσθούν ιδιαίτερα από τις δυνάμεις της Αντάντ αλλά και χωρίς ουσιαστικές δυνατότητες άσκησης εξουσίας εγκατέλειπαν τις θέσεις τους και αποχωρούσαν. Έτσι και ο προϊστάμενος του ταχυδρομείου της Μοσχόπολης μάζεψε γύρω στις αρχές Οκτωβρίου τα γραμματόσημα και το λοιπό υλικό και αποχώρησε. Τα γραμματόσημα τα παρέδωσε στην κεντρική υπηρεσία και βρέθηκαν αργότερα στην αποθήκη σφραγιστού χάρτου και καταστράφηκαν στην πυρά μαζί με όλα τα άλλα απόθετα γραμματόσημα το 1931.

Ο Παύλος Γύπαρης και οι άνδρες του έμειναν μόνοι να φυλάνε τη Μοσχόπολη μέχρι που έφθασαν οι Γάλλοι εκεί με τον επικεφαλής αξιωματικό να συναντιέται με τον Παύλο Γύπαρη στον οποίο, αφού τον εγκωμίασε, δήλωσε πως την ασφάλεια της Μοσχόπολης την αναλαμβάνει πλέον ο γαλλικός στρατός, ο δε Γύπαρης και οι άνδρες του θα αποσταλούν αλλού για να υπηρετήσουν. Πράγματι ο Βενιζέλος είχε υποδείξει τότε στους Γάλλους πως μόνο ο σκληροτράχηλος Γύπαρης μπορούσε να τσακίσει τα σώματα των Τούρκων ατάκτων. Οι Γάλλοι όμως τη δημιουργηθείσα λεγεώνα των «Ελλήνων Κρητικών» με επικεφαλής τον Παύλο Γύπαρη τους τοποθέτησαν στο μέτωπο της Αλσατίας, όπου και παρασημοφορήθηκαν για την ανδρεία τους.

Το βράδυ της 16^{ης} προς 17^η Οκτωβρίου 1916 ο Σαλί Μπούτκα και οι άνδρες του επιτέθηκαν εναντίον της ανυπεράσπιστης Μοσχόπολης. Οι Γάλλοι δεν αντέδρασαν. Οι Αλβανοί κατέστρεψαν και κατέκαψαν την πόλη, κατέσφαξαν δε τους κατοίκους, όσους δεν πρόλαβαν να διαφύγουν. Ο Σαλί Μπούτκα εγκαταστάθηκε εκεί, από όπου απειλούσε και έστελνε τελεσίγραφα προς τους Γάλλους στην Κορυτσά.